

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsófejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehér-megyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br. Kőváry László, Martin Lajos dr. Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,

az ereklye múzeum őre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B-Hunyádról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, Bécshöl: Veress Endre, Beszterczéről: Csernátóni Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Hegedüs István dr., Helyfi Ignác, Hentaller Lajos, Jakab Elek, Jókai Mór, Kreith Béla gr. **Reiner Zsigmond dr., Szinnyei József id., Csikszeredából:** Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Hory Béla, Kovács János, Kuskó Istvánné, Lővei Klára, Magyary Mihály, Márki Sándor dr., Szádeczky Lajos dr., **Lugosról:** Dengi János dr., **M-Bogátról:** Tokaji Etelka. **M-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond, **Nagyváradról:** Hegyesi Márton, **Nyiregyházáról:** Krúdy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele, **Székely-Udvarhelyről:** Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** Éder József dr. **Alsó-Szovát:** Dézsi Mihály. **Tordáról:** Borbély György, **Ferenczy Ferencz.** **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre. **Rajzoló munkatárs:** Nagy Gyula tanár. **Fényképező munkatársak:** Dunky Ferencz, Dunky Kálmán. **Budapestről:** Vágó Bertalan.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

A m. posta-takarékpénztár clearing és cheque forgalmában a kiadó-hivatal száma 3213.

— Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. —

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első évfolyamtól megrendelhető. — Díszes borítékba kötve az I.II. és III. évfolyam ára 15 frt.

TARTALOM:

	Oldal
Honvédek menedékháza Kolozsvárt	109—111
Honvédek albuma (Tizenkilenczedik csoport) Szigethy Miklós, Szigethi Csehy Sándor	111
Levelezés Thoroczky Sándortól	111—112
A tömösölgyi honvéd szobor mellett 1895. június 19-én Koós Ferencztől	112—113
Jegyzetek az 1849-ik évi eseményekről Lászlófalvi Velits Károlytól	113—114
Okmánytár. Az erdélyi hadsereg létszámáról. Létszámkiutatás, Herkulovits alezr. Közli Hegyesi Márton	115
Gellér Rezső ügyvédrel, közli Udvardy	115

Halálozások:

Balogh Endre — Debreczeny Dániel — Lükő Kálmán — Miliczky Lőrincz — Ribianszky Miklós — Privigyey Szamota Lipót — Sass Károly	115—116
---	---------

Különméledek:

Előfizetőinknek. — Magyar nők Kossuth sirjánál. — Az öreg honvédek nyugdíja. — Síremlék Mara Gábornak — Az öreg honvédek nyugdíja. — Honvédek gyűlése. — Klapka-szobor Komáromban. — Tbolnay Gábor őrnagyról Darkó Lajos	116
--	-----

BORITÉK TARTALMA:

Háromszék önvédelmi harcza. — „Az 1848—49. Magyar Szabadságharcz Története.” — Szalay-Baróthi. — Előfizetők jegyzéke. — Eladó zenemű-tár. — B-lépő jegyek a muzeum látogatására.

Háromszék önvédelmi harcza.

Ezen a czimen egy kötetre terjedő történelmi munka kerül a jövő héten szedés alá. Olvasóink tudnak róla; több oldalról, több ízben kérdezősködtek is megjelenési ideje felől. Idáig nem adhattunk határozott választ. Hiszen öreg ember írja, Bemnek katonája, Gábor Áron hadsegédje Nagy Sándor hidvégi lelkész, 1848—49. tüzér főhadnagy.

Róla és kéziratban levő könyvéről a Történelmi Lapok 1894. évfolyamának 126, 174. lapján van említés téve.

A munka írását 1892-ben már befejezte. Azóta a háromszéki önvédelmi harcban nevezetesebb szerepet vitt egyének életére s működésére vonatkozó adatokat gyűjtögette össze az öreg bajtárs sok utánjárással, nagy buzgalommal. Most már ezek is együtt vannak. A mű össze állítója a sok anyagot eleven tollal, érdekesen dolgozta fel.

A könyvet Szabó Samu tanár, a kolozsvári honvéd-egylet elnöke rendezi sajtó alá. A munka a szerző költésén jelenik meg s csak 500 példányban nyomul. A ki megakarja szerezni, a „Történelmi Lapok”-nál jegyeztetheti elő nevét s a megrendelt példányok számát.

Az árát még nem határozták meg, mert még nem tudhatni, hogy a képek, táblázatok, szöveg hány ívet fog elfoglalni. Annyit jelezhetünk csupán, hogy három koronánál drágább nem lesz.

„Az 1848—49-iki Magyar Szabadságharcz Története” című nagy munkából most jelent meg a 39-ik füzet, a melyben Gracza György a magyar honvédsereg felszerelését mondja el igen érdekesen. E füzetben

van elmondva a magyar nők szereplése a Szabadságharczban. Ez is egyik gyönyörű részlete a jeles munkának. A füzet képei a következők: Huszártársoly, Rózsa Sándor tiszti dolmánya Károlyi-huszár ezredben. Orosz tábor. Vasasnémet mellvértje, Jelenet a kápolnai csatából, Az isaszegi csata térképe, A honvédsereg átvonulása a Kárpátokon, Vasasnémet sisakja, Részlet a schwechati ütközetből, Komáromvár ágyuztatása, Csata Aradnál 1849. febr. 26-án.

A „Történelmi Lapokra” előfizettek 1895-ik évre:

Breznóbányai kaszinó-egylet, Draskóczy Ede, Deési kaszinó, Deési polg. olvasókör, Kiss Zsigmond, Kovács Lőrincz, Kléger József, Id. dr. Lengyel Endre, Mütter Ferencz, Mocsonoky József, Nagybányai kaszinó-egylet, Révay Károly, Székely Lajos, Tasnádi kaszinó, Vincze István, Boér János, Vischer Konrád, Id. Lészay Ferencz, Mezey Mihály, Dr. Csatáry Lajos, Dálnoki Veress Sándor, Aldobolyi olvasó-egylet, Baranyai Mihály, Balogh Ágost, Bende Gábor, Csiha Gábor, Cser József, Fényes Dezső, Gál Ignác, Gál Lőrincz, Hátszegi magyar-kaszinó, Kádár József, Krivácsy József, Karácsonyi Sándor, Szabó János, Szász Dániel, Jakabházy Dániel, Doby Antal, Zsarkó József.

1894. évre befizettek:

Dr. Csatáry Lajos.

Szalay-Baróthi „Magyar Nemzet Története” 17-ik füzete most jelent meg. Ezen füzettel a nagyértékű mű első kötete immár teljes, csupán a czimlap és tartalomjegyzék hiányzik még, melyek a legközelebbi füzetekkel jönnek. A most megjelent 17-ik füzet három műmellékletet és 22 szövegbe nyomott jeles illusztrációt hoz.

A füzet szövegtartalma folytatása a már előbb közölt „Köz- és műveltségi állapotok az Árpád-házi királyok idejében” melyet Dr. Baróthi Lajos ír. A magyar nemzet történetére füzetenként 30 krral előfizetést elfogad a Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udv. könyvkereskedés Budapest Andrassy-ut 21.

Eladó zenemű-tár. Egy 12—14 ezer frtba került zenemű gyűjtemény, melyben a régiebb időktől a legújabb korig mindennemű művek összegyűjtettek, szépen rendezve, táblával arany felirattal tartalomjegyzékkel ellátva, eladó. A gyűjteményben zongorára írva meg vannak a klasszikus zeneművek, a hangversenyző nagy mű darabok, a hangversenyző szalon darabok, az összes magyar zeneszerzők művei, az operák, operettek szerzőinek munkái, továbbá sok száz olyan magyar darab, a melyek ma drága pénzért sem szerezhetők meg; igen sok van kéziratban tisztán vonalozva és írva. A hangjegytárt a tulajdonos több mint egy félszázad alatt gyűjtötte össze és felszerelve zene leírásokkal, magyarázatokkal, hirneves szerzők arcképeivel stb. A gyűjtemény katalógusa a kiadó hivatalban megtekinthető, hol egyuttal bővebb felvilágosítással is szolgálnak.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

A m. posta-takarékpénztár clearing- és cheque-forgalmában a kiadóhivatal száma 3213.

Felölös szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múzeum őre czímére küldendők.

Szerkesztőség:
Kolozsvár, főtér 12. sz., emelet.
Telefon sz. 244.

Előfizetési árfjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

Honvédek menedékháza Kolozsvárt.

Kolozsváron egy honvédmenedékház létesítésének eszméjét az öreg honvédek sanyaru élet viszonyai hozták napi rendre 1892-ben, ez előtt három évvel. E tárgy a történelmi muzeum gyűlésein is, a kolozsvári honvédegylet gyűlésein is több ízben napi rendre került.

Lapunk már 1893. máj. 15-én megjelent számában a 105. lapon tárgyalta ezt a kérdést.

Ez időtől a fenti két testület gyűléseiről szóló tudósításokban, hónapról hónapra sűrűn találkozni erről szóló adatokkal. Az 1893. jul. 1 lap a 140 oldalon, e mozgalomról szintén megemlékezik. A nov. 15-én megjelent 22. sz. borítékán foglalt gyűlési tudósítás szerint már sürgetik a kivitel, ha a Mátyás király háza nem kapható, az esetre bérházban. Ekkor már az intéző körökkel is összeköttetésbe léptek és remény volt arra nézve, hogy a ház létesítésére és fenntartására állami ellátás nyujtják, ugyanekkor Nedoroszték János honvédegyleti választm. tag felajánlott 100 koronát s Inczedy Samu elnöklete alatt már megelőzőleg megkezdte a muzeum az adatok egybe gyűjtését a menedékházba bejutni óhajtó honvédekre nézve. Ugyancsak 1893. decz. 12-én Péchy Tamás elnöklete alatt a honvédek orsz. gyűlése is kimondotta a közgyűlési jegyzőkönyv 14 lapján, hogy magáévá téve a dolgot, támogatni fogja annak a kivitelét.

Ez időben az intéző köröknél az a terv volt, hogy az öreg honvédek ellátását decentralizálni

kell s Budapestten kívül Kolozsvárt s más vidéki középponti városban is szóba hozták honvéd menedékházak felállításának szükségességét.

A kolozsvári honvédmenedékház érdekében több irányban tettek előterjesztések, a melyek részleteit a „Történelmi Lapok“ 1894. évi 22. számának első cikkében közölt jelentés foglalja össze.

A decz. 15-én megjelent 22. számban, a

220 oldalon foglalt közlés szerint ismét érkezett be 566 frt. a létesítendő kolozsvári honvédmenedékház honvédei javára.

Az ügyet a f. évben sem pihentették.

A f. é. folyamán a menedékház létesítését tárgyalta a muzeum közgyűlése (I. 7. sz. 53. l.) A honvédegylet bizottságot küldött ki az ügy továbbvitelére (9. sz. 75. lap.)

A történelmi muzeum egyesület pedig kijelentette, hogy összes tagjaival támogatni fogja e kérdést s e tekintetben együtt kíván dolgozni a kolozsvári honvédegyesülettel.

Átírt a tárgyban ismételten Kolozsvár város hatóságának, valamint a kolozsvári millenniumi bizottságnak is.

A fővárosból hire érkezvén a honvédek ellátásaira vonatkozó reformoknak, értesítették a tört. muzeum intézőségét arról, hogy a fővárosi menedékház kibővítése esetleg vidéken még egy menedékház felállítása tervbe van véve.

A kolozsvári menedékház előkészítő bizottsága nem késett, minden irányban további lépéseket tenni. A budapesti honvédmenedékházról még szükséges adatokat pótlólag bekérte.



Szigethy Miklós, nyug. honvéd ezredes, a XI. zászlóalj őrnagya és parancsnoka.

Ide helyezzük tájékozással a honvédmenedékház berendezéséről szóló átiratát.

A honvéd menház felügyelő bizottság elnöksége.

1895. évi 159 szám.

*Az országos ereklye muzeum Te'rintetes elnökségének
Kolozsvárt.*

Becsés megkeresésére tisztelettel értesitem, miszerint a Bpsten felállított 1848—49-iki honvédek menedék házának butorzata az alábbiakból áll u. m.

1. Minden egyes személyre egy egyszerű vas ágy deszkafenékkal.

2. Egy szalma zsák.

3. Egy szalma párna.

4. Egy lószőr párna.

5. Négy vászon lepedő havonként kicserélve.

6. Két gypju pokrócz, téli és nyári.

7. Négy törölköző, hetenként cserélve.

8. Minden egyes személyre egy karos szék

9. " " " " köpőláda.

10. " " " " mosdótál.

11. " " " " éjjeli edény.

12. A szoba nagyságához képest egy asztal, melyben minden személyre egy-egy fiók van evőeszköze elhelyezésére.

13. Minden két emberre egy ruha fogas.

14. Minden szobában egy közös mosdó szekrény fiókokkal.

15. Egy közös szekrény, melyben minden személyre egy-egy fiók legyen a ruhanemű elhelyezésére.

16. Minden szobában egy közös viz-korsó.

17. A korsó alá egy pléh tálcza.

18. Minden személyre egy festett pléh pohár.

19. Egy fás-láda minden szobában.

20. Egy szénfelhordó pléh edény minden szobában.

21. Egy vas kemenceze.

22. Egy tűzfogó vas.

23. Egy görbe vas a hamu kitakarítására.

24. Egy pléh lapát a szemét kivitelére.

25. Egy nagy kefcseprő.

26. Egy kisebb porseprő.

27. Minden ablakra ablak redőny

28. Minden szobában egy petroleum lámpa.

29. Egy lámpabél olló.

30. Egy lószőrből készített lámpa-üveg takarító

31. Egy közös közép nagyságu tükör.

Megjegyzem, hogy a tiszték részére vas lemez ágy van és a szalma zsákon kívül mindegyiknek egy madrácz és egy éjjeli szekrény.

Miután az ittlévő butorok már régebben szereztettek be annak árát nem tudhatom.

Jekefalusi s. k.

Azonkívül elkészítette az adatok alapján a költségvetést s minden más előmunkálato: úgy, a mint azt, a Péchy Tamás elnökleto alatt tartott honvédek orsz. gyűlése kívánta.

Felkérte egyuttal, több adatok közlése mellett Kolozsvár város orsz. gyűlési képviselőjét

Hegedüs Sándort arra, hogy a honvédmenedékház létesítésére szükséges költségek államköltségvetésbe leendő felvétele iránt kezdeményező lépéseket tenni kegyeskedjék.

E tárgyban Deáky Albert elnökhöz a képviselő urtól a következő levél érkezett:

Julius 5. 1895.

Tisztelt Barátom!

Becsés neved aláírásával, kaptam egy felhívást, hogy a Kolozsvárt tervezett honvéd menedékház 16,000 frtnyi költségének felvételét az állami költségvetésben eszközöljem ki, illetőleg: tegyem meg erre a kezdeményező lépést.

A két illetékes miniszterrel folytatott beható eszmecsere után; kénytelen vagyok jelezni, hogy ez lehetetlen.

1. Mert 1896-tól kezdve minden nyugdíjképes honvéd állami nyugdíjt fog kapni. Erre a célra, az eddigi 300,000 frt helyett 485,000 frt lesz rendelkezésre. Tehát e czimen más felé pénzt kérni nem lehet.

2. A honvéd segélyző-egylet és központi menház megmaradnak eddigi szervezetükben és jövedelmükben. De ezeket szaporítani, állami pénzből nem lehet, mert az állam magára vállalta a nyugdíjazást.

Igy tehát, ha csináltok valamit, az csak városi és társadalmi uton lehetséges. Ebben is segítségetekre és szolgálatotokra állok, kérlek, e választ, illetőleg felvilágosítást illetékes helyen közöld.

Maradok igaz h'vetek:

Hegedüs Sándor.

E levélből kitetszik, hogy a kormány a honvéd-ellátás dolgában a kolozsvári menedékház létesítésének illetve az ellátás decentralizációjának elejtésével intézkedett.

Már mostan ezek a kérdések merülnek fel:

1. Lehetséges-e társadalmi uton honvédmenedékházat létesíteni Kolozsváron? 2. Az erre szükséges összeget, illetve alapot, a vidék közönségének áldozatkészsége elő tudja-e teremteni?

A 2. kérdésre igyekszik megfelelni a marosvásárhelyi honvédegylet egyik legszegényebb tagja Bende Gábor őrmester, a ki július 5-én kelt soraiban talán összes vagyonát egy 20 ftról szóló kötlevelet ajánl fel a menedékház javára.

Ha mindenki egy tizedrészt ennyi áldozatot ajánlana vagyoni viszonyaihoz mérten, erre a két kérdésre rövid idő alatt tettekben érkeznék be a felelet.

Hogy szükség van a honvéd menedékházra, az kétséget nem szenved azért, mert az állam sok ezer nyomorban sinlődő honvédjének évi 36 frt. díjat ad, a mi nem nevezhető annak a holtig tartó becsületes ellátásnak, a melyet a nemzetre örökség képen hagyott a honvédelmi bizottság 1848 decz. 22. gyűlésén.

Ezzel szemben, azok a szerencsés honvédek, a kik bejuthatnak a menedékházba, kapnak

élelmezést 120 frt. értékben.

ruhát 50 „ „

ágyneműt 5 „ „

szállás stb. 60 „ „

Pótdíj 18 „ készpénzben.

Együtt 252 frt.

Ez összeg megegyezik a hadnagyok részére járó ellátási díjjal.

A fentebbi levél sejtetni engedi különben azt is, hogy a honvédek ellátási díját is felemelik. Ez volna az igazság.

Honvédek albuma.

— Tizenkilencedik csoport, összeállította ez ereklye-muzeum őre. —

A szabadságharcz férfaiól lapunk jelen száma kettőnek mutatja be az arczképét. E két testvér halál megretéssel és diadallal küzdött át az erdélyi hadseregben számos csatát.

Szigethy Miklós nyug. honvédezeredes, a XI. honvéd zászlóalj parancsnoka. Az egykori vörös-sapkás daliák parancsnokának arczképehez kevés szót fűzünk.

Tettei, melyek a zászlóalj történetével szorosán össze vannak forrva, szebben beszélnek minden szónál. A zászlóalj történetéről pedig részletesen fog beszélni rövid idő múlva a „Történelmi Lapok.“ Abban hatalmasan fog kidomborodni a parancsnok egyénisége. Addig is ide igatjuk azt a néhány sort, a melylyel arczképe a muzeum gyűjteményébe került s mely a kiváló katonának nagyságával párosult szerénységét jellemzi:

„Szigethy Miklós ny. honvéd ezredes 1848-ban nov. 1-én kinevezetett a hadseregből főhadnagynak a XI-ik honvéd zászlóaljhoz, a melyben végig szolgált.

1849. április 7-én kinevezetett őrnagygyá és parancsnoka a XI-ik zászlóaljnak a dévai capitulációig aug. 18.“

Szigethy Csehi Sándor főhadnagy a II. honvéd vadász-ezrednél. 1822. jul. 8-án Tordán született. A szabadságharcz előtt már fogalmazó gyakornok volt az erdélyi kormányzóknél. 1848. május 1-én a fegyver szolgálatába állott s azt a zsidói fegyver-letételig hordozta. Szolgált mint nemzetőr és később mint honvéd-vadász főhadnagy a II. vadász ezred 2. zászlóaljánál. A szamosfalvi, bánffyhungyadi s több havasi ütközetben vett részt. Pár hónapig működött a tordai bíróságnál is. Fegyverletétel után besorozták s két évig szolgált mint katona. Torda városának élén mint polgármester 25 évig hivataloskodott. Jelenleg mint nyugalmazott polgármester köztisztelet és becsülés által környezve él s gazdasággal foglalkozik.

LEVELEZÉS.

— 11 honvéd zászlóalj zászlója. — Antos Ferencz. — A dévai vár légberőpülése. — Szász Gerő hadnagy. — Szemerjai Károly. —

Tekintetes Szerkesztőség!

Az „1848—49. Történelmi Lapok“ célja — úgy látszik — összegyűjteni a magyar szabadságharczra vonatkozó adatokat, melyek a még élő honvédek emlékezetéből felszínre kerülnek, hogy azokból a szabadságharcz története teljesen, minden kisebb részleteiben is, összeállítható legyen. Negyvenöt év sok idő, ez alatt változik az emlékezet is, sok van a mi hozzá jön, sok van a mi belőle lemarad. — Így ezen adatgyűjtemény is nyers anyag tömege, melyből éles kritikával kiforralva, kimosva és kiválasztva áll elő a valódi történelmi anyag.

De vajjon akkor, mikor ezen adattömeg feldolgozás alá kerül, ki tudja-e a történész a valódi anyagot — a valót — választani? nem fogja-e tévedésbe ejteni a 45 év alatt egyéni jellegű emlékké vált sok közlemény? Mert nem lehet megtagadni, a távolság úgy térben, mint időben nagyit vagy kicsinyit, színezi vagy színét veszi. Mindennap láthatjuk azon nagy korszakot egyesek emlékeiben misztikus homályba burkolva, vagy mithologiai fényben ragyogva, egyéni színekkel festve.

Szükségesnek látszik ezen adatok gyűjtésével egy vonalon, egy időben kellő kritikát is gyakorolni és szükséges lenne erre lehető nagy súlyt fektetni, mert kritika nélkül ezen gyűjtemény muzeuma lesz a volt honvédek egyéni emlékeinek.

Én a közlemények olvasása közben lejegyzem azt, mit hibásan közölve látok, a legcsekélyebb értékűeket is, és ki igazítom azokat úgy, a mint azokat határozottan tudom; remélve hogy ez a Történelmi Lapoknak és céljának hasznára lesz.

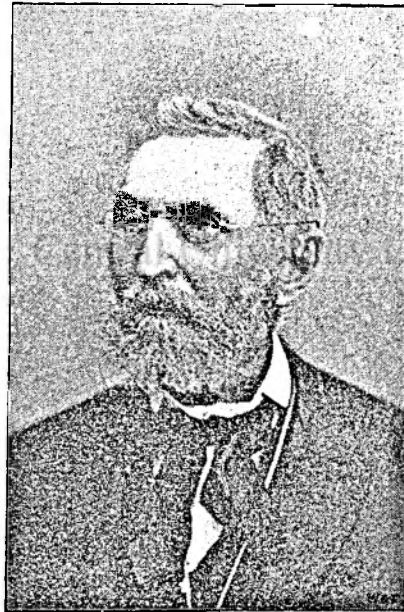
Mindjárt a lap megjelenésének első évfolyamában egyik számban Szemerjai Károly ur a 73-ik honvéd zászlóaljban szolgált őrmester írja, hogy a 73. zászlóaljnak csak négy százada volt.

Szemerjai ur megfeleltkezett e dologról, mert azon zászlóaljnak hat százada volt, hat századossal, névszerint:

Fornszek Adolf, Szentpétery Miklós, Szász Gusztáv, Lázár N., Szem Adolf és Uray József századosokkal. E hat századból négy század 1849. márcziusban a beszercezi hadosztályhoz osztatott bé, Naszódon és Borgó-Prundon tett határőri szolgálatot az oroszok beütéséig. Az ötödik és hatodik század ugyancsak márczius havában Toroczkó vidékére rendeltetett, honnét a gyulafehérvári várat körülzároló hadosztályba lett beosztva és a hat század csak augusztus 9-én egyesült Szászsebesnél.

A lap 1894. 15-ik számában keresik a 11-ik honvéd zászlóalj zászlóját, melyet a kereső szerint „Antos János, Szigethy Miklós, Inczedy Sámuel őrnagyok vezetése alatt az erdélyi csatákban dicsőségesen lobogtattak megvédelmezte, diadalról-diadalra juttatta, R. Antos Ferencz Zsidón a fegyverletételkor megmentette.

Megjegyzem, hogy R. Antos János soha sem volt őrnagy a 11-ik zászlóaljnak, tehát annak zászlója vezetése alatt nem is lett lobogtatva és elképzelhetetlen az, hogy R. Antos Ferencz ezen zászlóalj zászlóját Zsidón a



Szigethy Csehi Sándor, főhadnagy a II. h. vadász-ezrednél.

fegyverletételkor megmenthette volna, mert a 11-ik honvéd-zászlóalj Zsibón soha sem volt, e miatt ott nem is tehette le fegyverét.

A 11-ik honvéd-zászlóalj igen tevékeny részt vett — mint mindenütt a hol megjelent — a br. Kemény Farkas abrudbányai expedíciójában, Junius 17-én a gyulafehérvári várat br. Stein Miksa ezredes parancsnoksága alatt körülzároló hadtesthez osztatott be. Augusztus 12-én részt vett a Szászsebesnél Lüders orosz tábornok hadteste ellen vívott ütközetben és fegyverét Augusztus 17-én Dévánál tette le nem pedig Zsibón. Minthogy ezek kétségbe vonhatatlan történelmi tények, igen természetes hogy R. Antos Ferencz a 32-ik honvéd-zászlóalj őrnagya, ki zászlóaljával nem volt a br. Stein ezredes hadtestébe beosztva és Dévánál nem volt, nem menthette meg a Dévánál kapituláló 11-ik zászlóalj zászlóját. R. Antos Ferencz a Dobay József ezredes vezénylete alatti dandárban volt, Augusztus 5-én Parajdon, 7-én Kolozsvárt, 17- és 18-án — tehát a dévai fegyverletétel napján — Bánffy-Hunyadon.

M. évi 16-ik számban közölve van a dévai váromok között 8 évig eltemetve élt honvéd-százados meséje. Emlékezem azon időkből e mesére.

A br. Kemény Lajos levele egyéb részeiben is elég mesét tartalmaz, mert nem létezett akkor oly vezénylő tábornok, ki a dévai várba 10.000 ember számára hat heti eleség elhelyezését rendelte volna el, mert mindenki tudta, hogy a dévai várba 10.000 ember nem fér bele, hogy 10.000 ember hat heti elesége számára elegendő hely már csak azért sem lehetett, mert a kasamaták nagy része lőszerrel volt elfoglalva. Általában 10.000 embernek 1849. Augusztus havában összpontosításáról hat hétre Dévánál szó sem volt, de sem ok, sem más mód nem volt. A várnak felrobbanásakor benne százados nem is volt, az őrizet akkori parancsnoka egy főhadnagy volt, ki is szerencsésen megmenekült.

E levélben a valóságnak csakis az felel meg, hogy a dévai vár — ellentétben a Kővári Erdély története 268 lap és a Szeremlei 1848—49. forradalom II. k. 306. lap állításaikkal — felrobbanása nem Augusztus 14-én, hanem 13-án, a 12-én történt szászsebesi ütközet utáni nap reggelén 6 óra tájban. A várban voltak közülük a legkevesebb 15—20 ember menekült, ezeket a robbanás után a parancsnokság kihallgatta, mi is kérdeztük őket a robbanás okai felől, de arról, hogy a töltény készítő katonák részegek lettek volna és hogy a tisztek és altisztek részeg honvédek vittek volna a töltény készítéshez nem tudtak; a honvédség eléggé fegyelmezett volt arra, hogy ilyféle ne történhessen. Vigyázatlanságot el lehet követni józan állapotban is, esetleg a földön elszórt lőpor közé esett gyufára lépéssel a legintelligensebb és legjózanabb ember is okozhat robbanást.

Mint említém részeg honvédről akkor senki sem beszélt, hanem beszélték azt, hogy az osztráktól ott maradt, szolgálatában meghagyott ugynevezett „sánczkáplár“ lett volna megvesztegetve és az robbantotta volna fel a lőport; ezt azonban senki sem hitte, mert mint akkor beszélték magát a sánczkáplárt, feleségét és gyermekeit is megölte a robbanás.

A robbanás valamely vigyázatlanság vagy más véletlenből történt.

M. évi 2. számú lapban a Szász Gerő ur biográfiájában olvasható, hogy „Mikor a Bánátba kivonult a zászlóalj, hadnagyi rangot nyert. De ezt a hivatalos lap már nem közölhette a szerencsétlen fordulatot vett idő miatt.“

Hogy kinevezték-e Szász Gerő urat hadnagygyá vagy nem, azzal nem foglalkozom, de foglalkozom a fennebb idézett tétellel.

Azon zászlóalj, melynél Szász ur szolgált a 87. számú volt, őrnagyát Tholnay Gábort ismertem, ismertem Désy Sándor századost, Désy Károlyt sat.. E zászlóalj Bem tábornok hadtestével ápril első felében indult ki a Bánátba, Ápril 19-én már Lugoson volt.

Ha volt 1849-ben rend politikai és katonai adminisztrációban, úgy az ápril és május hónapokban érte el tetőpontját. E két hónap volt azon év legbékésebb ideje és minden egyéb volt, csak „szerencsétlen fordulatot vett idő“ nem volt; mert a zavaros — mondjuk szerencsétlen — fordulat az oroszok betörésekor vette kezdetét Junius első felében és a hivatalos közlöny, mely a téli hadjárat idejében is pontosan közölte a kinevezéseket, közölte annak 160-ik számában is, mely körülbelül július 15-re esett. Ezek szerint annak, hogy a hivatalos közlöny azon kinevezést nem közölte, a szerencsétlen fordulatot vett idő nem volt és nem is lehetett oka.

A lap m. évi 16-ik számában megjelent Fornszek Sándor „ezredes“ arcképe, ez azt hiszem sajtóhiba. Fornszek Sándor őrnagygyá lett kinevezetése a hivatalos közlöny 117. számában lett közvé téve, e szám körülbelül Május 27-re esik, az elítéltek lajstromában Fornszek Sándor „őrnagy“ lett lőpor és golyó általi halálra ítéltve és 16 évi fogságra megkegyelmezve.

A 17-ik számban látható Szemerjai Károly őrmester arcképe és az van róla írva, hogy 1848. Szeptember havában lépett be a 73-ik zászlóaljba.

Szemerjai Károlyra nagyon jól emlékszem, parancsnokságom alatt szolgált a 73-ik zászlóalj második századánál, melynek 1849. Ápril havában százados és főhadnagy hiányában mint rangban idősb hadnagy parancsnoka voltam. Jó fiú és jó katona volt, ajánlatomra lett őrmesterré kinevezve, de azért szeptemberben nem lépett be a 73-ik honvéd-zászlóaljba, mert e zászlóalj akkor nem létezett.

1848. szeptember havában még csak 12 honvéd-zászlóalj létezett és még ez év végén is csak 60 honvéd-zászlóalj volt. A 73-ik honvédzászlóaljat Damaszkín György őrnagy alakította Kolozsvárt 1849. év január havában, február első hetében lett teljesen felszerelve és tiszti karával ellátva.

A tekintetes szerkesztő urnak

Toroczkó-Szent-György, 1894. Szept. 26.

Tisztelője

Thoroczkay Sándor

a 73. honv. zászlóalj segédtisztje
1849-ben.

A tömösvölgyi honvéd szobor mellett 1895. június 19.

Azt a kőszirtet, melyen a magyar mérnökök által 1882-ben állított honvéd szobor az 1849 június 19-én elesett honvédek emlékére áll, a csángó nép elnevezte volt már az abszolutizmus korában „Magyarvárnak“ s e név maig rajta maradt.

A brassói és vidéki 1848/49-iki honvédek ezt a napot megszokták ünnepelni s ezt igen helyesen teszik. Buzditják az ifju nemzedéket a haza szeretetre. Ez év június 15-én összegyűlünk *Jeszenszky István* ny. honvéd alezredes és egyletünk buzgó elnökének csinos kis kertjében és megállapodunk, hogy június 19-en d. e. 10

órákor a tömösvölgyi honvéd szobornál találkozni fogunk és erről értesítjük a hétfalusi öreg honvédeket is.

A nagynap szépen viradt reánk. Mi innen Brassóból négyen 10 órákor pontosan megjelentünk s azonnal fenyű galyak gyűjtéséhez fogtunk, melyekből aztán *Jessenszkyne* a páratlan magyar honleány saját kezűleg hatalmas nagy koszorut kötött és ezt a szintén saját kezűleg készített veres és fehér rózsákkal pompásan felékesítette. Dolgot adott e hatalmas koszorúnak a szoborra való elhelyezése, de a lelkesedés minden akadályt leszokott győzni s mondatom, hogy ilyen koszorú még ezen az emléken nem volt. Ez alatt oda érkezett az alsó-tömösi állami elemi iskolának 20 nagyobb növendéke és ezekkel a Tömöspatakból köveket s a közelből földet hordattunk és betöltük a szobor déli szögletén támadt lyukat, melybe a víz már kezdett befolyani és idővel a szobor fennállását aláásta volna. Tény, hogy Brassó város polgármestere 1882-ben a város gondozás alá vette volt a szobrot, de az is tény, hogy ezt a lyukat maig sem fedezte fel . . .

Dél felé megérkeztek négy faluból az öreg honvédek közül ketten, a fiatalabb nemzedék közül nyolczan. Összesen tehát 14-en vettünk részt ezen emlékezetes nap ünnepésén s ezek között is kettő nő volt u. m. *Jessenszkyne* és *Csernátfaluból* *Sipos Jánosné* a *Kossuth* szemfödőjének készítője. Ha szembeszökőnek tűnik fel, hogy az ünnepélyen ebben az évben olyan kevesen vettünk részt, szolgáljon mentségül, hogy mi bizony vénülünk, hogy a huzamos időig tartó esőzés után, az idő felderülvén, a falusiak a szénacsínálással, a brassói öreg honvédek nagy része, mint kézműves kenyér keresettel sokat elfoglaltak, de lehettek olyanok is, a kik kijöhettek volna a szoborhoz, de a mint egyikünk megjegyezte: „Szántó földet vettem és meg kell szántanom“ „Hat ökröt vettem és megkellett próbálnom.“ Szóval az élet gondjai tulszárnyalják hazafias lelkesedést és feledtetik a nagynapokra való visszaemlékezést.

Mi a kik megjelentünk d. u. félegy órákor a szobor mellé állottunk és elénekeltük a Hymnust, aztán *Boér Jenő* a hosszufalu-fürészmezei ág. ev. ifju lelkész a talpra állva gyönyörű, hazafias imát mondott az ott elhullott honvédekért s a még életben levő öregekért.

Ima után elénekeltük „*Hazádnak rendületlenül.*“ Az énekeket is. t. *Boér Jenő* vezette az ő csengő, szép hangjával.

A szobor talapja rakva volt, körös-körül szebbnél-szebb mezei virágokkal, mert olyan virágdus a szobor alatti rét, mintha mind az ott elvérzett honvédek szive porából termett volna . . . Az ünnepség után mindnyájan *Jessenszkyne* ő nagysága vendégei voltunk, a kinek szívóssága kifogyhatatlan volt a honvédek iránt. Valóban méltó férjnek szásznő létére lelkes, méltó neje . . . Szívemből kívánom, hogy 1896-ban a millenium nagy évfordulójára egy páratlan nemzeti ünnepet tartsunk a tömösvölgyi honvéd szobornál.

Koós Ferencz.

Az oláh tribun a bethleni kastélyban.

Tekintetes Szerkesztő Ur! A Történelmi Lapok jul. 1-én megjelent 13-ik számában t. Szentgyörgyi József huszár főszázados ur nagyon hiven írja le az 1849. jan. 1-én történt bethleni megrohanást, ott voltam magam is mint II. századbéli Mátyás-huszár a rohanók közt. Azonban Bethlenben az nap, a rohamot megelőzőleg történt egy kis olyan esemény, mely világosan mutatja az oláh tribunok kapzsiságát, mutatja hogy ők már minden el-

foglalt főuri kastélyt vagy nemzeti vagyonnak, vagy sajátjuknak tekintették; ezen kis eseményről t. Szentgyörgyi urnak nem volt — és nem is lehetett tudomása — mert „sub rosa“ történt. Az eset ez:

Bethlenben azon időben két főuri udvar volt, a *Gr. Bethlen Ferencz* és *Gr. Bethlen Pálé*, mind két udvar el volt látva gazdatiszti, számtartói személyzettel, kik mind jó magyarok voltak. Megszállják az oláhok Bethlent, mindkét udvarba beülnek a nagy reményű tribunok és ugy kezdenek ott rendelkezni, mint az udvarnak reményteljes birtokosai; lehet képzelné mily zokon vette ezt a jó magyar szellemű udvari személyzet.

Új év reggelén magukhoz rendelik a gazdatisztek a *Gr. Bethlen Ferencz* híres cigány bandáját és huzatják vele azon édes, bus magyar nótákat, melyek a fagyos sziveket is felolvasztják, és mulatnak mellette sirva, keseregve, siratják a nemzet sorsát, jövőjét — mert ők Bethlenen kívül az eseményekről semmit sem tudtak — a mulatság a *gr. Bethlen Pál* udvarában volt. A tribun többször leizent hozzájuk a palotából, hogy *vége legyen a zajnak, mert ő pihenni akar*, el is hiszem, hogy különösen ebéd után jól esett neki a pihenés, mert az udvar pinczéje, kamarája lukullusi ebédrel látta el; de a zaj csak addig szünetelt, míg a banda is evett valamit, s azután ismét folyt az elkekeredett mulatság. Így jött el az este, de már ekkor a tribun ur készüléket tett a főuri puha fehér ágyban leendő lefekvéshez. Most már erélyesen lép fel, elzárja a cigányokat, hogy tovább ne zavarják éjji nyugalma. Az udvariak most már cigány nélkül keseregtek: így érte őket a nem várt roham.

A Mátyás-huszárok közül *Gergely Sándor*, mint bethleni fiu, *Szabó Ádám* és *czikkiró* pedig mint a helyi viszonyokkal ismerősök, s mint az udvari hivatalnokok jó barátai a Bethlen Ferencz udvarából egy perc alatt rohantunk a Bethlen Pál udvarába, nem is próbálom az udvar személyzetének örvendetes meglepetését le írni, rohantak a honvédekkel a tribun szobájába, ám de az már akkor kiugrott a palota kertre nyíló ablakán egy szál ruhában, meztelen lábbal, hajdon fővel, a borzasztó hidegben, a térdig érő hóban futott a befagyott Szamosnak, remélvén, hogy azon átjuthat és megszabadul, nem sikerült, a Szamos partig utól érték a számtartók által vezetett honvédek, és azon percztől fogva hiába várták őt hadvezérei csak emléke maradt meg közöttük, hogy szerzett ugyan nekik egy szép udvarházat, de az vele együtt hirtelen „eloszlott mint a buborék.“

Talán mondanom sem kell, hogy nagyobb tort ültünk felette, mintha otthon, csendesen puha párnán halt volna meg, a cigányokat kiszabadítottuk és huzták a jó fiuk sirva, — de örömmel — áldja meg az Isten, a ki még él közülök!!

Tisztelettel, Diószad, jul. 2. 1895.

Szabó Pál,

1848—49. h. hadnagy, ref. lelk. nyug. esperes.

Jegyzetek az 1849-ik évi eseményekről.

— A hadjárat alatt összegyűjtött adatokból, később a keleti emigratio alatt történetekből egybeállította: *Lászlófalvi Velics Károly* 1848—49-iki honvédszázados és volt emigráns.

Foglalkozásunk abból állott, hogy naponta egyszer gyakorlatokra jártunk, hol zászlóaljankint, hol az ezreddel, a kaszárnya mellett az ázsiai török temető alatt szép nagy gyakorló tér van a katonaság számára fenn hagyva, a miből később a tengerparton egy jó darabot

felfogtak angol temetőnek a Krimia hadjárat alatt a hóvá Guyon tábornokot is eltemették, a kinek halálát egy véletlen eset okozta ugyanis szokásban van a törököknél réz edényekbe főzni a mit czinezve használnak, a mibe azonban az ételnek kihűlni nem szabad, mivel könnyen mérgezés állhat elő s szegény Guyonnal is megtörtént e véletlen eset s egy ebéd után hirtelen rosszul lett s kevés időre elhalt.

Skulari ez egy városrész a kis-ázsiai oldalon a tengerparton éppen a Boszporus végén s egy része a mi lenyulik Kadikőig már a Marmora tenger mellett van. A nagy négyszögű két udvaros kaszánya szegeleteken tornyokkal épen a tengerparton egy kis magaslaton fekszik s ezzel szembe a Marmora tenger kezdetén és a Bosporus végén egy kis szigeten van a Leámder világitó torony. A kaszányából a hol laktunk nagyszerű kilátás van, a sik tengeren kimagasló kőszikla szigetek, átellenben Stambul a hegy oldalon elterülő ház özönnel s alatta a tengerparton hatalmas kőfalakkal körül vett Jeni-szerály a Mahmud szultán egykori kastélya, jelenben az özvegy szultánnök lakhelye s e mellett az Arany-szarv öböl tengeri hajóval s árboc erdővel. Jobbról Galata s feljebb Tophéme (ágyúöntőde) a hol az ágyukat öntik és gyártják ez már a Bosporus partján van az Európai oldalán s még feljebb a Dolmabakcse a nagyszerű márvány kastély, a mit az ötvenes években Abdul Medzsíd szultán pazarfényvel építtetett. Meg kell említenem még életmódjukat s sajtóságos szokásaikat. A török katonaságnál női személy nem tartózkodhatik s ott női kiszolgálás nem létezik, mindent a férfiak végeznek főzést, sütést, takarítást, mosást, varrást stb. még a harisnya kötést is magok a katonák teljesítik. Erre a szolgálatra az arra alkalmasabb egyéneket választják ki, de többnyire alkalmasak a törökök az ilyen női munkára is, mivel már otthon megszokták életmódjuknál fogva a hol a nők rendszeren a háremben elkülonitve ülnek a férfi család tagoktól. Ezek azután a katonaságnál egyébbel nem is foglalkoznak s ezek végzik azután rendszeren a női teendőket. De nem egyszer láthatni, hogy a katonák a kaszányákban és az őrségen a homok óra*) szerint az őrszemet felváltják, fegyverét rendes helyére letéve veszi elő kötését s köti szorgalmasan a durva szőr lábbeli harisnyát a mire nagy szüksége van, miután a kaszányában s még a várdán is, ha be megy a szobába a mi mindig le van borítva gyékénnyel künn az ajtó előtt le teszi felső topánját vagy sár papucsát és a szőr harisnyával lép a gyékény szőnyegre, ha az nem volna meztláb, de csizmával s sárpapucsal soha. A tiszték többnyire és az altiszték is sarkatlan bőr cipőt fűzve viselnek s erre huzzák fel a katolisl (sárpapucsot) s ezzel járnak ki az utcára s megjegyzem, hogy ez általános s bevett szokás a törököknél s még a hivatalokba s ugy magán lakokba s még kevésbé a machákba v. Dzsámi (török templom) sem léphetik be senki cipővel vagy csizmával a mint a szabadban járt. A butorzatuk a leg-egyszerűbb a lakházakban ugy a kaszányákban is. Az ablaknál és a falkörül van a török divány a mi többnyire szalma vagy tengeri füvel tömött surgyéből áll leterítve szőr szőnyeggel és azon hasonló módon készült hát-

párnákkal ellátva, a szoba végén az ajtó mellett vannak, a dulábok, a falba alkalmazott chiffonok s ezekben áll a ruhanemű, a derekalyak és ágyneműk, a mit éjszakára onnan kivessznek és a gyékényre teritnek kész az ágy lefekvésére. Ugy a divány is a hol azonban csak a tiszték hálnak, s nappal heverésznek, esznek s csbukkolnak többnyire.

Az evés ideje alkalmával a mi naponta kétszer van szokásban, rendszeren délelőtt 9—10 órakor villás reggeli és estve 6 órakor az ebéd, ekkor a szolgálégyek több törpe kerek asztalt helyeznek a diványokra és a szoba földjére a gyékényekre s azt kereken ülve törökösen vagy térdelve 4—8 egyén; egy darab kenyeret vesz mindenki a kezébe s azt térdelve falatozik az asztalra helyezett tál ételből a 3 ujjával jobb kézzel — s olykor egy fakánállal — kést, villát használni nincs szokásban, de nem is szükséges, szintén többnyire Guljás féle vagdalt hus ételeket főznek zöldséggel, e mellett a pilláfnak nem szabad hiányozni s ezzel záródik be bármily lukullusi vendégség legyen is az. A piláf hasonlít a mi ludas-rizskásánkhoz azzal a különbséggel, hogy azt magában rántják juh vajjal vagy marha faggyuval, ugyanis: az ázsiai juh fajta többnyire széles farku, mi teli van hájjal s ezt kiolvasztva szolgáltatja az ugynevezett juh vaját vagy zsírt s ezt használják az előkelőbb házaknál, de általánosan a keleten mind marha faggyuval főznek s faolajban rántják ki a halakat.

Na gyon kedvelt ételek a keleten az árticsoka, saláta ugorka, a párhagyma és különböző tök-féle növények, bácia és zöldpaszuly; kevés marhahúst esznek s többnyire juhhúst, továbbá főledelek a tengeri halak, csíkok, rák, osztriga, és a tengeri csigák; aztán a kaviár vagyis kiszózt halikra — ezzel kezdődik az ebéd, a mire citrom-levet facsarva s jól elvegyítve s kenyérré kenve falatozzák, ez a bevezetés minden ebédnél, s utoljára marad a sajt. a mi szintén fő eledele a töröknek s jól is készítik a keleten — s általában minden tej étel kitünő nállok s izletesebb főtt és aludt tejet csak ott lehet enni.

Szeszes italt a törökök nem isznak, legalább nyíltan, de titokban ha szerit tehetik, attól sem tartózkodnak; kivételesen a mastikát vízzel étel előtt, ez a keleten általános szokás, étel előtt egy pohár mostikát vízzel vegyítve mint étvágy gerjesztőt inni, s ezt a török katona tiszték sem mellőzik.

Megjegyzendő, hogy mielőtt a reggelihez vagy est-ebédhez az asztal mellé ülnének első teendőjük kivétel nélkül a mosakodás és aztán az imádkozás, s rendszeren ez időtájban az Imámok (papok) a mecsetekbe (a török imaház tornyokba) fel mennek s ott a körülvett tornáczon körül járva ki kiáltják az evés idejét s fel hívják a mazulmánokat a szokott imára — ez pótolja nállok a harangozást — s ekkor mindenki megy először mosakodni az imaházak mellett e végre berendezett vízvezetékhez, a hol külön réz csapokkal ellátott mosakodó helyek vannak, s itt a kezeket, arczokat s utoljára a lábukat ha megmosták s megtörülköztek, mennek az imaházba s ott imádkoznak s csak azután ülnek asztalhoz étkezni. A szabadban vagy őrségen a hol imaház nincs közelben, mindenki veszi a maga cserép korsóját vízzel és a nyaka köré a kendőt s félre vonulva megmosdik s megtörülközve egy kis pokróczot terít a földre s napkeletnek fordulva végzi a szokott imáját.

(Folyt. köv.)

*) A fővény óra szerkezete nagyon egyszerű a mi a katonai használatban van és a katonaságnál, kaszányákban és az őrségen is alkalmazzák; áll két kis üveg gömbből egymásba illesztve, a minek az alja lapos és a vége szűken elvan zárva s ebbe töltik a finom tisztított fővenyt a mit felfordítva 60 percz alatt lassan lefoly az alsó üvegbe, s akkor az őrszemet felváltják és az órát megint felfordítják úgy, hogy a fővényvel telt üveg gömb függőlegesen fekszik a kiürült gömbön, emellett azonban a napórák is alkalmazva vannak az épületek oldalain.

OKMÁNYTÁR

az erdélyi hadsereg létszámáról.

Létszámkimutatások.

— Közli *Hegyesi Márton.* —

X.

(Belül)

O. Orsova Katonai Parancsnokságától.

Létszámkimutatás.

Május 30-ára 1849.

Testületek.	Tegnap maradt a létszám		az óta		tehát ma maradt a létszám		ezek közül vagy			helyben maradt		Ezek vagynak						ágyu											
	ember	ló	szaporodott		fogyott		elrendelve	távol levő	szabadsággal	ember	ló	gyutacsos fegyverrel	kövás szuronyos fegyverrel	vadász fegyverrel	lándzsával	karddál	pisztolylyal	karabinnal	fontos										
			ember	ló	ember	ló													ember	ló	6	3							
27-ik Honvéd zászlóalj	644	—	—	—	—	644	—	—	—	644	—	169	490	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
78-ik Honvéd zászlóalj	1288	—	—	—	—	1288	—	—	9	26	2	1251	—	654	521	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Székely Huszár 11-ik ezred alezredesi 1. század	129	126	—	—	—	129	126	—	52	10	—	67	68	—	—	—	—	121	121	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tüzérség	137	96	—	—	—	137	96	—	—	—	—	137	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	2	—	—
Összesen	2198	222	—	—	—	2198	222	—	61	36	2	2099	164	823	1011	—	—	121	121	82	2	4	2	—	—	—	—	—	—

Herkulovits sk., alezredes.

(Kívül)

A benn irtak közül elvannak rendelve.

Testületek	Helység	Szakasz
A 27-ik honvéd zászlóaljából	Caran-Sebesen	3.
	Szlatinán	1.
	Mehádián	1.
	A fürdőnél	2.
	Top'eczen	1.
Az egy század Székely huszáról.	Caran-Sebesen	1 tisz 12 legény
	Teregován	1 altiszt 6 "
	Mehádián	1 " 6 "
	A fürdőnél	1 " 6 "
	falboretzen	1 " 8 "

Orsova, május 30. 1849.

Herkulovits sk. alezredes.

HALÁLOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk barátait körjük: sziveskedjenek a halálozásokról egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Balogh Endre nyugalmazott ref. lelk. s 1848—49-es honvédszázad meghalt Aradon 70 éves korában, mint levelezőnk írja. *Balogh* a szabadságharcban mint „Hu-

nyad-huszár“ vett részt s az alkotmányos korszak bekövetkezése után folytatta lelkészkedését. Az utolsó évtizedben ott hagyta a szószéket s Hunyad vármegye szolgálatába állott, a hol egész haláláig működött.

Debreczeny Dániel gazdag háztulajdonos és városi képviselő — mint levelezőnk írja — meghalt jun. végén 60 éves korában Miskolczon. Az elhunyt, ki a miskolczi függetlenségi pártnak is tagja volt, a szabadságharcban, mint huszárfőhadnagy vett részt.

Gellér Rezső ügyvéd. A „Történelmi Lapok“ jul. 15-iki 12 számának halotti rovatában, Korponán elhalt, *Gellér Rezső* ügyvéd, honvéd századosként van parentálva, alulírott bollogultat, és annak multját ismerve, a történelmi igazság érdekében, az illetéktelenségeket helyesbítendő, tudatom, hogy boldogult megnevezett, nem csak hogy százados, de egyáltalán honvéd se volt, hanem igen jó humoru és érzelmü honfi, azok közül kikről annyit lehet említeni, indemortuis, nihil ni bene.

Udvardy

1848—49-iki és m. kir. ny. honv. őrnagy.

Miután a napról beérkező halálozásokról beérkező szomorú jelentésekben foglalt s az elhunytak 1848—49-es működésére vonatkozó adatok pontosságát a szerkesztőségben lehetetlen ellenőrizni, készséggel adunk tért ilyenmü helyre igazításoknak, vagy olyan kiegészítéseknek, melyek az elhunyt 1848—49-beli működését megvilágítják.

Szerk.

Lükő Kálmán pénzügyi segédtitkár — mint tudósítónk jelenti — meghalt jun. 29-én 67 éves korában.

Körtvélyesen. Az elhunyt, mint honvédhadnagy vett részt az 1848/49 szabadságharcban.

Miliczky Lőrincz elhalt Puchón. Bem hadsergének egyik jeles katonája volt a megboldogult. Közli

Balogh Ágost,
kanonok.

Ribiánszky Miklós, a Károlyi grófok nyugalmazott kasznárja, 1848—49-es honvéd-vadászszázláljbeli hadnagy július 3-án a nógrádmegyei Bujákon, 71 éves korában elhunyt. A herkulesi termetű férfiú egyike volt a legbiztosabb lövőknek s honvédkorában az eszéki vár védelménél sorra lövöldözte le a horvát előőrsoket. Nagyszámu rokonság, köztük Ribíánszky József, a Magyarország belső munkatársa gyászolja halálát.

Privigyei Szamota Lipót július 8-án, hetvenhat éves korában Budapesten meghalt. A szabadságharcot mint kapitány küzdötte végig. E hó 10-én temették el nagy részvét mellett. Szamota István, a Tudományos Akadémiai levelező tagja, Szamota Ludmil pénzügyi titkár, Szamota József és Szamota Zsigmond dr. apjukat gyászolják a halottban.

Sass Károly református lelkész Albison, Görgei tábornok volt tábori lelkésze, f. hó 3-án meghalt 77 éves korában.

KÜLÖNFÉLÉK.

Előfizetőinknek lapunk borítékának 3. és 4. lapján a muzeum látogatására belépő jegyeket nyomattunk, a melyek egy-egy példányának felhasználásával a muzeum felkereshető.

Magyar nők Kossuth sirjánál. A Kossuth országos nőegyesület tagjai Tamássy Adolfné vezetése mellett pár napon át kijártak Kossuth Lajos sirjához és a tagok által hozott cserépvirágokat helyeztek a kőlapra. Összesen mintegy háromszáz darab virágos cserepet helyeztek a sirra, melyek között tearózsa, szegfű, fukszia, hortenzia, rezeda, s sok más fajta virág illata tölti be a sir környékét.

Az öreg honvédek nyugdíja. A miniszterelnök körrendeletet bocsátott ki az ország főispánjaihoz, a főváros főpolgármesteréhez és a fumei kormányzóhoz, mely rendeletében tudatja, hogy az 1848—49-es honvédek nyugdíjazása és segélyezése ügyét, (ide értve a temetési járulékot is) ez év július 1-étől kezdve a miniszterelnökség kebeléből alakított vegyes bizottság fogja intézni. E vegyes bizottság elnöke a miniszterelnöki államtitkár vagy helyettese, tagjai az országos honvédsegítő egyesület és az 1848—49-es honvédegyesületek országos központi bizottsága részéről kiküldött 2—2 megbízott és az érdekelt miniszterek kiküldöttjei; előadója a miniszterelnökségnek megbízott tisztviselője. Az az 1848—49-es honvédek, illetőleg ezek özvegyei, kik az 1894. évi június hó 21-én 49.085. szám alatti belügyminiszteri láttaozással ellátott alapszabályokhoz képest, ilyen ellátásra jogot formálnak, folyamodványaikat ezentúl ne az országos honvédsegítő egyesülethez, hanem közvetlenül a miniszterelnökséghez címelve küldjék be.

Mara Gábor honv. őrnagy siremléke. Telekről (Háromszékmegeye) írják nekünk, hogy ott június 30-án leplezték le azt az emlékkövet, melyet a Rikán belüli honvédegyesület állított az 1848—49-es szabadságharcban elesett *Mara Gábor* honvédőrnagy sirjára. Az ünnepen a zágoni daloskör éneke után Horváth Ignác, egy öreg és vak 48-as honvédhúsár alezredes mondott szép

beszédet, majd Szabó Jenő barátsági lelkész szavalta el ez alkalomra irt ódáját. Beszédet mondtak még a teleki és a hidvégi lelkészek. Ezután a jelenvolt közönség elénekelte a Himnuszt, mire a szép ünnep véget ért.

Az öreg honvédek nyugdíja. Félhivatalosan jelentik: Az öreg honvédek nyugdíját megállapító új szabályzatban benne lesznek azok a határozatok, a melyek eddig is meg voltak, mert a nyugdíjazás teljesen az eddigi szabályok szerint fog történni. Annak bebizonyítása is, hogy a kérvényezőik tényleg résztvettek a szabadságharcban, ezentúl is a honvédegyesületek hatáskörében marad. Egyedül az új kérvények felülvizsgálásáról, valamint a nyugdíjak kiutalványozásáról fog a jövőben maga a miniszterelnökség gondoskodni. Ezenkívül kimondják, hogy minden 48-as honvéd, ha nyugdíjra való jogosultsága még csak a későbbi években következik be, kivétel nélkül 1895. október elsejéig tartozik bemutatni a bizonyítványt arról, hogy ő akkor a hadsereghez tartozott. Később már nem fognak hasonló bizonyítványokat kiállítani.

Honvédek gyűlése. A honvédegyesületek orsz. központi bizottsága a régi sörház termében *Péchy* Tamás elnöklete alatt ülést tartott. Felolvastak két miniszteri rendeletet, melyek egyike szerint a honvédigazolásokot ez évi október 1-ig be kell terjeszteni, a másik szerint pedig a honvédegyezést ugyancsak ez évi július 1-től fogva a miniszterelnökségnél fogják kezelni. A két rendelet felett hosszabb vita keletkezett s határozatul kimondták, hogy az igazolások tárgyában előterjesztéssel fog élni a bizottság, hogy a miniszterelnök a honvédegyesületeknek az alapszabályaikban gyökerező jogát továbbra is érintetlenül hagyja meg; a honvédegyezésnek állami kezelésében elismerést lát a bizottság s azért a miniszterelnöknek köszönetet fog mondani. Elhatározták ezután, hogy a közelebbi honvédegyező bizottságba kiküldi *Péchy* Tamást és Dr. *Balogh* Sándort rendes, *Busbach* Pétert és dr. *Csatáry* Lajost póttagnak. Elfogadták ezután a csanádmegeyi honvédegyesületnek azt az indítványát, hogy az ezredéves ünnepekre a 48-as honvédség képviseltesse magát. E célból albizottságot küldtek ki, mely az ez évi szeptember 24-ére egybehivandó országos honvédgyűlés elé javaslatot készítsen, s végül megbízták a főjegyzőt az országos gyűlés egybehívására való teendőik ellátásával.

Klapka-szobor Komáromban. A Klapka-szobor végrehajtó bizottsága szombaton Tuba János orsz. képviselő elnöklete alatt gyűlést tartott, melyen a budapesti kiküldöttek: *Zala György* és *Bezerédi Gyula* szobrászok, *Ney Rezső* műépítész és Dr. *Sgalitzer Gyula* is résztvettek. *Róna József*, a szobor készítője, bemutatta a szobornak a Klapka-téren fölállított természetes nagyságu kartonra rajzolt mintáját, hogy ennek alapján a szobor nagysága véglegesen megállapítható legyen. A bizottság és a szakértők megjegyezték, hogy a szobor és tér közötti összhang megfelel a szépsézet követelményeinek. *Róna* most már teljes erővel fog a munkához, úgy hogy a szobrot éppen a kitűzött időben, 1896. szeptember elsején leleplezhessék.

Tholnay Gábor őrnagy a 87-ik zászlóaljban. A 13-ik számú „Történelmi Lapokban“ *Thoroczky* Sándor ur azt állítja, hogy *Tholnay* Gábor a 65. sz. honvédzászlóaljnak volt őrnagya. Ez téves állítás, mert a 87-ik zászlóaljnak volt őrnagya, melyben alólirt is szerencsés volt szolgálni.

Pagocsa, Jul. 1-én 1895.

Darkó Lajos
1848—49-es honvéd.

Állandó látogatási jegy

A kolozsvári orsz. Történelmi-Muzeum látogatására.

91.

Érvényes 1895. évre.

Egyszeri látogatási jegy.

E jegy előmutatása mellett, a történelmi 1848—49-es orsz. Ereklje-Muzeum Egylet gyűjteménye 1895. év folyamán megsemlélhető.

A gyűjtemény ideiglenes helyisége: Kolozsvárt, Széchenyi-tér, Torna-vivoda épülete.

(a jegy birtokosának neve ide jegyezhető.)

92.

Érvényes 1895. évre.

Egyszeri látogatási jegy.

E jegy előmutatása mellett, a történelmi 1848—49-es orsz. Ereklje-Muzeum Egylet gyűjteménye 1895. év folyamán megsemlélhető.

A gyűjtemény ideiglenes helyisége: Kolozsvárt, Széchenyi-tér, Torna-vivoda épülete.

(a jegy birtokosának neve ide jegyezhető.)

93.

Érvényes 1895. évre.

Egyszeri látogatási jegy.

E jegy előmutatása mellett, a történelmi 1848—49-es orsz. Ereklje-Muzeum Egylet gyűjteménye 1895. év folyamán megsemlélhető.

A gyűjtemény ideiglenes helyisége: Kolozsvárt, Széchenyi-tér, Torna-vivoda épülete.

(a jegy birtokosának neve ide jegyezhető.)

94.

Érvényes 1895. évre.

Egyszeri látogatási jegy.

E jegy előmutatása mellett, a történelmi 1848—49-es orsz. Ereklje-Muzeum Egylet gyűjteménye 1895. év folyamán megsemlélhető.

A gyűjtemény ideiglenes helyisége: Kolozsvárt, Széchenyi-tér, Torna-vivoda épülete.

(a jegy birtokosának neve ide jegyezhető.)

95.

Érvényes 1895. évre.

Egyszeri látogatási jegy.

E jegy előmutatása mellett, a történelmi 1848—49-es orsz. Ereklje-Muzeum Egylet gyűjteménye 1895. év folyamán megsemlélhető.

A gyűjtemény ideiglenes helyisége: Kolozsvárt, Széchenyi-tér, Torna-vivoda épülete.

(a jegy birtokosának neve ide jegyezhető.)

96.

Érvényes 1895. évre.

Egyszeri látogatási jegy.

E jegy előmutatása mellett, a történelmi 1848—49-es orsz. Ereklje-Muzeum Egylet gyűjteménye 1895. év folyamán megsemlélhető.

A gyűjtemény ideiglenes helyisége: Kolozsvárt, Széchenyi-tér, Torna-vivoda épülete.

(a jegy birtokosának neve ide jegyezhető.)

97.

Érvényes 1895. évre.

Egyszeri látogatási jegy.

E jegy előmutatása mellett, a történelmi 1848—49-es orsz. Ereklje-Muzeum Egylet gyűjteménye 1895. év folyamán megsemlélhető.

A gyűjtemény ideiglenes helyisége: Kolozsvárt, Széchenyi-tér, Torna-vivoda épülete.

(a jegy birtokosának neve ide jegyezhető.)

98.

Érvényes 1895. évre.

Egyszeri látogatási jegy.

E jegy előmutatása mellett, a történelmi 1848—49-es orsz. Ereklje-Muzeum Egylet gyűjteménye 1895. év folyamán megsemlélhető.

A gyűjtemény ideiglenes helye: Kolozsvár, Széchenyi-tér, Torna-vivoda épülete.

(a jegy birtokosának neve ide jegyezhető.)

99.

Érvényes 1895. évre.

Egyszeri látogatási jegy.

E jegy előmutatása mellett, a történelmi 1848—49-es orsz. Ereklje-Muzeum Egylet gyűjteménye 1895. év folyamán megsemlélhető.

A gyűjtemény ideiglenes helyisége: Kolozsvárt, Széchenyi tér, Torna vivoda épülete.

(a jegy birtokosának neve ide jegyezhető.)

100.

Érvényes 1895. évre.

Egyszeri látogatási jegy.

E jegy előmutatása mellett, a történelmi 1848—49-es orsz. Ereklje-Muzeum Egylet gyűjteménye 1895. év folyamán megsemlélhető.

A gyűjtemény ideiglenes helyisége: Kolozsvárt, Széchenyi-tér, Torna-vivoda épülete.

(a jegy birtokosának neve ide jegyezhető.)



A jegyek innen lementszendők.



E jegy lebélyegzése esetén 10-szeri látogatás alkalmával a látogatónak a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb.-ből áll. Egy-egy emléktárgy értéke 10 kr.—2 frt. A lebélyegzésért 1 frt fizetendő. A jegy azonban látogatásra lebélyegzés nélkül is használható.

A látogatók jegyei Folly Viktor bank-üzletében (Kolozsvárt, Fötér) vagy a Muzeumban a látogatás alkalmával a napibiztosnál lebélyegeztethetők. A lebélyegzett jegy ellenében a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik a látogatónak. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb.-ből áll. Egy-egy emléktárgy értéke 10 kr.—2 frt. Egy-egy jegy lebélyegzéseért 10 kr. fizetendő.

A látogatók jegyei Folly Viktor bank-üzletében (Kolozsvárt, Fötér) vagy a Muzeumban a látogatás alkalmával a napibiztosnál lebélyegeztethetők. A lebélyegzett jegy ellenében a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik a látogatónak. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb.-ből áll. Egy-egy emlék tárgy érték 10 kr.— 2 frt. Egy-egy jegy lebélyegzéseért 10 kr. fizetendő.

A látogatók jegyei Folly Viktor bank-üzletében (Kolozsvárt, Fötér) vagy a Muzeumban a látogatás alkalmával a napibiztosnál lebélyegeztethetők. A lebélyegzett jegy ellenében a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik a látogatónak. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb. ből áll. Egy-egy emléktárgy értéke 10 kr. 2 frt. Egy-egy jegy lebélyegzéseért 10 kr. fizetendő.

A látogatók jegyei Folly Viktor bank-üzletében (Kolozsvárt, Fötér) vagy a Muzeumban a látogatás alkalmával a napibiztosnál lebélyegeztethetők. A lebélyegzett jegy ellenében a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik a látogatónak. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb.-ből áll. Egy-egy emléktárgy értéke 10 kr. - 2 frt. Egy-egy jegy lebélyegzéseért 10 kr. fizetendő.

A látogatók jegyei Folly Viktor bank-üzletében (Kolozsvárt, Fötér) vagy a Muzeumban a látogatás alkalmával a napibiztosnál lebélyegeztethetők. A lebélyegzett jegy ellenében a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik a látogatónak. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb.-ből áll. Egy-egy emléktárgy értéke 10 kr.—2 frt. Egy-egy jegy lebélyegzéseért 10 kr. fizetendő.

A látogatók jegyei Folly Viktor bank-üzletében (Kolozsvár, Fötér) vagy a Muzeumban a látogatás alkalmával a napibiztosnál lebélyegeztethetők. A lebélyegzett jegy ellenében a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik a látogatónak. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb.-ből áll. Egy-egy emléktárgy értéke 10 kr.—2 frt. Egy-egy jegy lebélyegzéseért 10 kr. fizetendő.

A látogatók jegyei Folly Viktor bank-üzletében (Kolozsvárt, Fötér) vagy a Muzeumban a látogatás alkalmával a napibiztosnál lebélyegeztethetők. A lebélyegzett jegy ellenében a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik a látogatónak. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb.-ből áll. Egy-egy emléktárgy értéke 10 kr.—2 frt. Egy-egy jegy lebélyegzéseért 10 kr. fizetendő.

A látogatók jegyei Folly Viktor bank-üzletében (Kolozsvárt, Fötér) vagy a Muzeumban a látogatás alkalmával a napibiztosnál lebélyegeztethetők. A lebélyegzett jegy ellenében a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik a látogatónak. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb.-ből áll. Egy-egy emléktárgy értéke 10 kr.—2 frt. Egy-egy jegy lebélyegzéseért 10 kr. fizetendő.

A látogatók jegyei Folly Viktor bank-üzletében (Kolozsvárt, Fötér) vagy a Muzeumban a látogatás alkalmával a napibiztosnál lebélyegeztethetők. A lebélyegzett jegy ellenében a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik a látogatónak. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb.-ből áll. Egy-egy emléktárgy értéke 10 kr.—2 frt. (Egy-egy jegy lebélyegzéseért 10 kr fizetendő.

A látogatók jegyei Folly Viktor bank-üzletében (Kolozsvárt, Fötér) vagy a Muzeumban a látogatás alkalmával a napibiztosnál lebélyegeztethetők. A lebélyegzett jegy ellenében a jegy sorszáma szerinti emléktárgy adatik a látogatónak. Az emléktárgy Kossuth kép vagy más történelmi nevezetességű kép, történelmi füzet, könyv stb.-ből áll. Egy-egy emléktárgy értéke 10 kr.—2 frt. Egy-egy jegy lebélyegzéseért 10 kr. fizetendő.

A muzeum gyűjteményének ideiglenes helyisége:

Kolozsvárt, Széchenyi-tér, Corna-viboda épület.